

**SANTA MARGARIDA
I ELS MONJOS
DESAPAREGUDA**

AUTORIA DESCONEGUDA / Fons JOSEP ARASA FERRER

SANTA MARGARIDA I ELS MONJOS DESAPAREGUDA

SANTA MARGARIDA I ELS MONJOS DESAPAREGUDA

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer del 2022

© dels textos: Joan Torrents Sivill

© del pròleg: Ajuntament de Santa Margarida i els Monjos

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torrenteres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Ajuntament de Santa Margarida i els Monjos

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Cerca d'imatges i documentació:

SCE La Margaridoia

Jaume Mata Calaf / Andreu Clemente Martínez

Centre Cultural i Recreatiu Rapitenc

Josep Arnabat Domènech / Josep Galimany

Fructuoso / Joan Rosell Solé

Centre Cultural Recreatiu Can Rubió

Joan Baqués López / Sergi Rubió Pinyol

Redacció:

Joan Torrents Sivill

Fotografia de la portada:

Roisin (Ed.) / IEFC - Fons Roisin

Acrònims:

ACAP (Arxiu Comarcal de l'Alt Penedès)

ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)

IEFC (Institut d'Estudis fotogràfics de Catalunya)

ISBN 978-84-19239-24-2

DL B-4705-2022

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

La memòria dels ulls

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

La gent de Santa Margarida i els Monjos

Pàg. 12

ELS MONJOS

Terra d'acollida

Pàg. 76

LA RÀPITA

Espais de convivència

Pàg. 106

GAL RUBIÓ

Camins de trobada

Pàg. 114

L'ENTORN

La masia, eix de l'entorn del poble

Pàg. 134

FESTES I TRADICIONS

Ganes de festa

Pàg. 240

CULTURA I ESPORTS

Aprendre per ser lliure

Pàg. 304

EL MÓN DEL TREBALL

La vida a pagès

Pàg. 376

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

LA MEMÒRIA DELS ULLS

Ajuntament de Santa Margarida i els Monjos

Els anys desdibuixen la memòria i sovint també la fluïdesa de les paraules que ens permeten reproduir els records i les experiències de tota una vida. I només existeix un espai, un petit repositori on les vivències continuen intactes i il·luminen el rostre amb la remembrança dels fets passats. Són els ulls i la seva vivacitat.

I els de Maria Rosa Morató brillen intensament quan garbella els records de la seva infantesa i joventut a Sant Marçal; els primers anys de casada com a masovera de ca n'Ayxelà o poc després la seva vida a la Ràpita.

Aquest estiu, la Maria Rosa ha fet cent anys, i ella i Rosalia Bertran, de cal Rubió, són les dues persones més grans de Santa Margarida i els Monjos. Ens rep a casa seva, a la Ràpita, on va repassant atentament algunes de les fotografies del llibre que teniu a les mans i s'enriola explicant que recorria els balls dels pobles del voltant quan era joveneta, a la tarda, amb les amigues, i a la nit, amb les mares. O com s'abillaven amb una camisola i una faldilla per a les sessions més frugals o amb el vestit nou que s'estrenava cada any durant la Festa Major per a les vetllades nocturnes; i com duïen les sabates bones embolicades en un farcell i se les canviaven just abans d'entrar al ball per deixar les de cada dia a l'aixopluc d'algun cep.

La memòria la porta també a les esperades tardes de cinema amb sessions dobles de pel·lícules que es projectaven en un mateix dia als Monjos, a la Ràpita i a la Múnia, i que es transportaven en cotxe de sala en sala. I s'atura també en el record de les catifes de Corpus que engalanaven els carrers amb flors, espelmes i altars coberts de llençols amb fantàstiques puntes de coixí.

Tanmateix, no tot era gresca. A quinze anys ja cosia en un taller de l'Arboç i poc després es va veure fent pantalons d'uniformes de soldats amb uns teixits que recorda estranys. Aquells, i els que van seguir, foren temps amb economies ensopides de poques alegries i menys dispendis per a la gran majoria de la població.

Aquestes instantànies segurament resten gravades a la retina de moltes de les persones que teniu aquest llibre a les mans o potser esdevindran una descoberta sobre costums oblidats que, no fa tant, van formar part del dia a dia del nostre municipi.

Introducció

LA GENT DE SANTA MARGARIDA I ELS MONJOS

Joan Torrents Sivill

«De nosaltres depèn que el pas del temps / no malmeti els senyals / que hi ha escrits a les pedres. / I que l'hoste que els anys anuncien / no trobi la casa abandonada, / i fosca, i trista.»

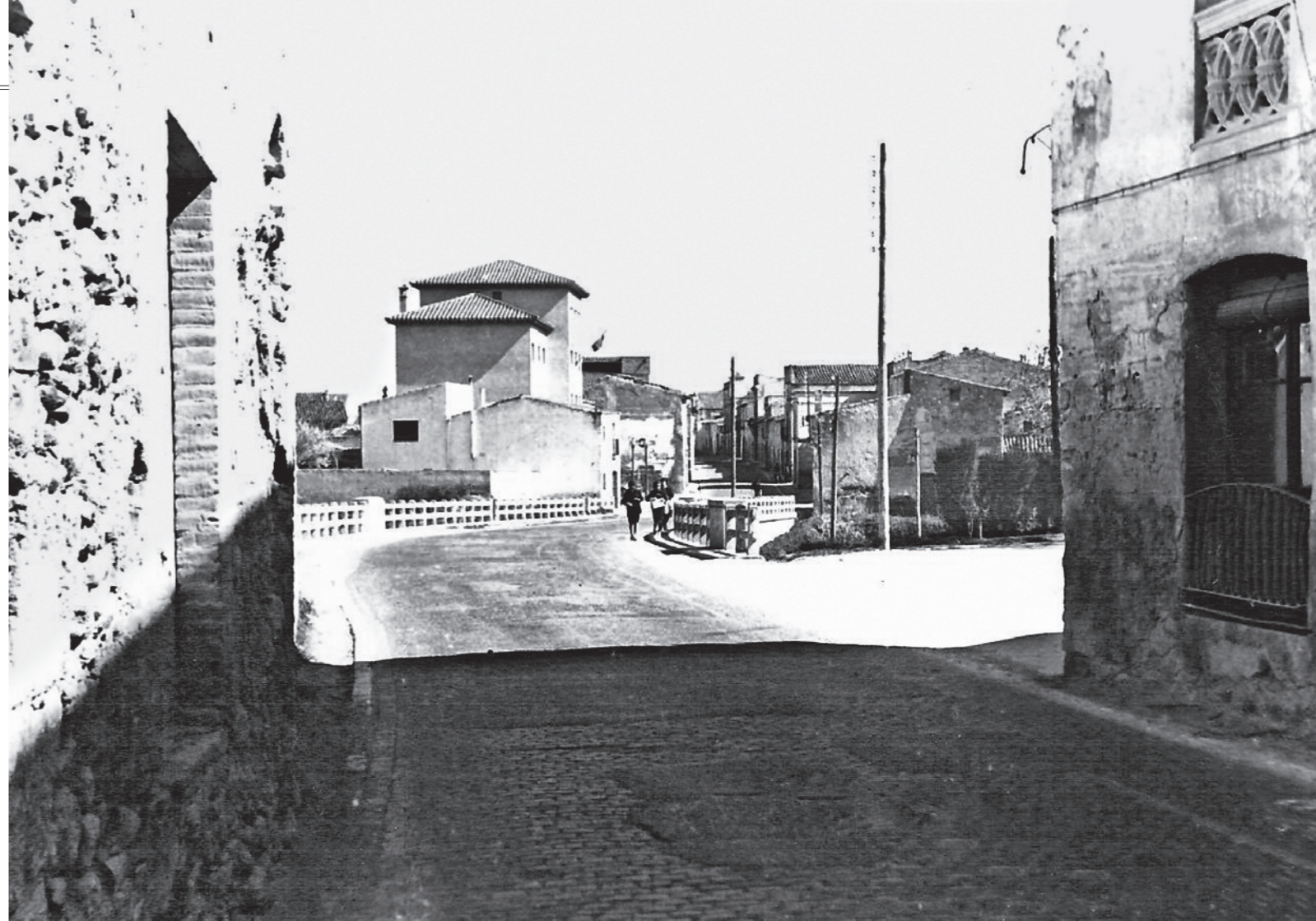
Miquel Martí i Pol

El pas del temps ens ha deixat un seguit de senyals, de petjades, d'olors, un llegat que ens porta a recordar aquells i aquelles que ens han precedit: les seves il·lusions, els seus afanys, els seus maldecaps... la seva vida. Som fills i filles de la persistència que ha permès construir el present!

Al llarg de les pàgines següents trobareu una selecció de fotografies que

ens acosten a un passat que va quedant enrere. Un recorregut per carrers i places, per les festes i les tradicions, per les institucions i les entitats, per la cultura, els esports o el lleure, o pel món del treball i l'ensenyament, i sobretot, per la gent! Homes i dones protagonistes d'un moment, sense distinció, intèrprets idèntics d'una història comuna. D'unes dones allunyades de les posicions centrals, situades a l'ombra, però, sense la contribució de les quals, és evident que no hi ha futur possible.

AUTORIA DESCONEGUDA / FONS JOSEP ARASA FERRER

SANTA MARIA DE PENYAFEL

Església inclosa en l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. La seva fundació és del segle XII i ja es troba referenciada en un document del 1131 en què es parla de *Penna Fedel*. De la construcció original d'estil romànic se'n conserven només trossos de paret i la portalada de mig punt. Posteriorment, ja en època barroca, s'afegí un porxo al portal, com també l'aixecament de la nau i l'absis. És molt reconegut l'aplec que s'hi fa cada any. El Dilluns de Pasqua s'omple de gent provinent dels Monjos i de Moja. La missa cantada pel Cor La Margaridoia posa veu a una celebració fortament arrelada.

AUTORIA DESCONEGUDA / ACAP

Un recull fet amb una tenaç dedicació per part dels representants de les entitats associatives del municipi: la Societat Coral i d'Esbarjo La Margaridoia, el Centre Cultural i Recreatiu Rapitenc i el Centre Cultural i Recreatiu de Cal Rubió. Tots ells, braç a braç, al llarg d'una sèrie de mesos han resseguit les cases del municipi a la recerca de fotografies. Tots ells, conscients de les limitacions que representa la tasca endegada, en què disposes d'un testimoniatge, però la memòria respecte a les persones, als fets, a l'any, no necessàriament té el rigor suficient. Ni podem oblidar el pas inexorable del temps, ni tampoc el fet de ser conscients que no disposem, força vegades, de la possibilitat de contrastar la font. Però és que encara hi ha un altre factor cultural: el desig de passar pàgina de la cruesa viscuda durant la Guerra Civil i de les misèries de la postguerra. Tenim ben present la voluntat de no parlar «d'aquells anys»! Oblits o possibles errades hi poden ser, però res més allunyat de la nostra voluntat que no sigui oferir un espai per al record, per

a una convivència que en el passat trobi un referent per al present! En tenim un exemple en el que ens expliquen Ramon Arnabat i Raquel Castellero a *La Margaridoia: 100 anys d'història (1902-2002)*: «Un cop finalitzada la guerra, el 27 de març de 1939, la Falange Española Tradicionalista y de las JONS incautà el local de la Societat la Margaridoia. Ho va fer en forma de cessió legal, ja que els membres de la Junta de la societat foren obligats a signar el seu acord, amb la pistola sobre la taula, amb la cessió del local “para que puedan instalarse ampliamente en él las dependencias de esta organización o para el fin que crean conveniente”».

El passat ens ha de servir per construir un present millor. Tanmateix, perquè sigui realitat, necessita la força de la gent, la mateixa que ens han mostrat les nostres centenàries entitats, del capteniment a fer de la nostra societat, del nostre poble, un espai on la convivència, la tolerància, el respecte al nostre entorn i la solidaritat siguin els eixos de la nostra existència.

ELS MONJOS

Terra d'acollida

El municipi de Santa Margarida i els Monjos ha acollit al llarg de la seva història persones procedents d'orígens diversos: de tots els punts cardinals, de més a prop, de més lluny. La majoria, per deixar enrere la fam, les guerres, la persecució, etc. Són l'expressió de les xacres de la desigualtat social, de l'ambició dels uns per tenir més sense preocupar-se per ser més. I han arribat a una terra que creuen que els pot oferir oportunitats amb la perspectiva d'iniciar un nou projecte de vida, de trobar-hi soplug, de tornar a començar.

Els creixements urbans dels Monjos tenen a veure amb aquestes diferents onades migratòries. En són exemples el procés colonitzador arran de la generalització del conreu de la vinya o la industrialització que des de començaments del segle xx atragué persones d'origen divers. I és que, tal com es diu en un document del 1906, l'Ajuntament expressa la seva satisfacció perquè en les «grandes fàbricas» de ciment «están empleados centenares de familias de este término [municipal] que viven del jornal que obtienen».

AL LLARG DE LA CARRETERA

Panoràmica aèria dels anys seixanta que permet veure gairebé tot el nucli dels Monjos. S'observa el creixement urbà al llarg de la carretera. Tota l'estructura urbana segueix aquest eix, a partir del qual es van formant carrers paral·lels i transversals, configuració que s'havia anat consolidant al llarg dels segles. Trobà els límits a l'est, en el camí de Cal Salines. Mentrestant es consolidava el creixement de l'exemple sud.

AUTORIA DESCONEGUDA / ANC - Fons TAF

